

ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

**СЪВРЕМЕННИ КОНЦЕПЦИИ ЗА
ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ**

Според **БОЛОНСКАТА ДЕКЛАРАЦИЯ**,
първостепенните цели за създаване на
ЕВРОПЕЙСКИТЕ ЗОНИ НА ВИСШЕТО
ОБРАЗОВАНИЕ, са:

- Приемане система за по-лесно разбиране и съпоставяне на придобитата степен чрез внедряване на Приложение към дипломата;
- Приемане на система, основана върху двата основни цикъла: достепенно и следстепенно образование. За достъп до втория да се изисква успешно завършен първи цикъл на обучение с продължителност не по-малко от три години.

-
- Внедряване на европейската система за отчитане на кредитно-точков бал тип ECTS като надеждно средство за поддръжка на студентската мобилност;
 - Съдействие на студентската мобилност и тази на преподавателите, базирана на университетска готовност и свобода на избора;
 - Европейско сътрудничество при разработката на критериите и методологията (подписано от Европейските министерства по образованието на 10 юни 1999 в Болония):

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, МЛАДЕЖТА И НАУКАТА

От “ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО, НАУКАТА И
МЛАДЕЖКИТЕ ПОЛИТИКИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
(2009 – 2013 г.)»

ПРИНЦИПИ НА УПРАВЛЕНИЕТО

- **Ориентираност към личността**

Най-важната задача на системата е успехът на личността.

- **Равен достъп**

Всеки гражданин има право да получи качествено образование, което отговаря на нуждите и способностите му.

- **Сътрудничество**

Успешната образователна и научноизследователска политика - като се започне от детската градина и се стигне до висшите училища, продължаващото обучение и научноизследователските институти – се основава на широко участие в цялата верига на политиките – от концепцията до изпълнението.

- **Отговорност**

Всички сектори, ангажирани в образователната и научноизследователската система, носят отговорност за постигане на трайни ефекти с дългосрочно въздействие;

- **Гъвкавост**

Образователната и научноизследователската система е ориентирана към многообразните личностни и обществени потребности и предоставя възможности за свободен избор на обучаваните.

- **Единство в многообразието**

Обучението, подготовката и възпитанието на децата и младите хора се осъществяват в рамките на единна културно-образователна среда

- **Новаторство**

Образователната и научноизследователската система демонстрира воля и възможности за възприемане на нови подходи и философии с цел постигане на по-добри резултати;

- **Автономност**

Институциите в системата на образованието и науката се ползват с автономия да провеждат собствени политики.

- **Отчетност**

- **Ефективност**

Динамично управление и обвързване на ресурсите с конкретни резултати, оценка на миналия опит и бъдещото въздействие.

- **Законосъобразност**

Всички цели, приоритети, мерки и конкретни действия съответстват на Конституцията на Република България, на законите и другите нормативни актове.

ПРИОРИТЕТНИ НАПРАВЛЕНИЯ

- **1. “ПОВИШАВАНЕ ДОХОДИТЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ, РАСТЕЖ И МОДЕРНИЗИРАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА”**

Изграждане на конкурентоспособна национална научна инфраструктура като елемент от Европейската изследователска област, която интегрира България в Европейското изследователско пространство.

Развитието на икономика, базирана на знание и на иновационни дейности, предполага засилване на интеграцията между научните институти и университетите в страната и връзката им с бизнеса и с приоритетите на обществото.

- **4. „ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДОВЕРИЕТО НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ НИ ПАРТНЬОРИ КЪМ СТРАНАТА И РАЗМРАЗЯВАНЕ НА СПРЯНОТО ЕВРОПЕЙСКО ФИНАНСИРАНЕ”**

Разработване и прилагане на система от антикорупционни мерки в сферата на образованието е част от общите усилия за реформиране на сектора за повишаване качеството на услугата.

Усвояване на средствата от Европейския социален фонд и средствата от националното финансиране по проекти и програми в сферата на образованието при пълна прозрачност на управлението и гарантиране на съответните контролни механизми.

6: „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ НА НАЦИЯТА И СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА УСПЕХ НА ВСЕКИ ГРАЖДАНИН“

- Целта е да се подготвят българските граждани за учене през целия живот, чрез качествено и отговарящо на световните тенденции образование.

ПО-ЗНАЧИТЕЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Стратегическите цели в образованието са насочени към:

- Качество на образованието,
- Равен достъп до образование и отваряне на образователната система,
- Условия и среда за реализиране на практика на образователната концепция „**Учене през целия живот**“,
- Превръщане на България в средносрочен план в страна, в която знанието и иновациите са двигателят на икономиката.

ПО-ЗНАЧИТЕЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

- **Променяща се демографска ситуация**
 - ❖ Намаляването броя на населението и хората в трудоспособна възраст оказват силно влияние върху образователната система.
 - ❖ По данни от доклад на Световната банка сред всички страни-членки на Европейския съюз **България бележи най-бърз спад** в броя на населението.
 - ❖ Прогнозните резултати (Световна банка, ООН, Национален статистически институт) показват тенденция за трайно намаляване на населението, което се очаква към 2025 година да бъде около 6 милиона души.
 - ❖ Като резултат от това, населението в трудоспособна възраст (до 64 години) в България ще намалява.

ПО-ЗНАЧИТЕЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

- **Обществени ценности и повишаващи се очаквания**
- ❖ Публичният образ на образованието, който би трябвало да се ползва с обществена подкрепа, често провокира родители, работодатели и медии да обвиняват образователната система за проблемите на децата и младите хора в България, за проблемите на пазара на труда и за редица други трудности.
- ❖ Обществото изисква устойчива образователна система с безусловна публичност и прозрачност на управлението и състоянието.

ПО-ЗНАЧИТЕЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

- **Непрекъснато нарастване на изискванията, които пазарът на труда поставя към квалификацията на работещите**

Пазарът на труда в отделните държави-членки на ЕС се сблъсква с различни процеси на развитие.

Наблюдава се тенденция към засилено търсене на висококвалифицирана и адаптивна работна сила с най-различни умения (не само технически, но и социални и културни, като например умения за комуникация, умения за разрешаване на конфликти, мултидисциплинарен подход и др.).

Все повече се сближават изискванията, които се поставят към работниците, извършващи т.нар. „нискоквалифициран“ или „средноквалифициран“ труд. Като цяло за тези дейности се изисква все по-висока квалификация, а търсенето на работа, свързана с по-ниска квалификация, намалява.

ПО-ЗНАЧИТЕЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

- **Влияние на технологиите**

Дават възможност за нови подходи при преподаването и ученето, улесняват обучението и развитието на преподавателите и ефективността на администрацията.

- **Въздействие на глобализацията**

Съвременните детски градини, училища, университети и научноизследователски институти съществуват и функционират в динамична глобална среда, която се характеризира с икономическа и политическа свобода и със зачитане принципите на пазарната икономика, със задълбочаване на глобалния екологичен проблем, с възникване на мултикултурни ценности и засилване на международните контакти с помощта на развиващите се информационни технологии.

ПО-ЗНАЧИТЕЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

- **Продължаваща финансова и икономическа криза**

Европейската комисия, Международният валутен фонд и други международни финансови институции продължават да ревизират прогнозите си за развитието на икономическата ситуация в средносрочен план, като се отчита и възможността за трудно възстановяване от кризата и за забавяне на началото на новия възходящ цикъл на икономическо развитие.

За повишаване качеството и актуалността на образователната система в България следва да се предприемат следните мерки:

- **1.** Изготвяне на анализ на системата за оценка качеството в българското образование
- **2.** Изработване на система от индикатори за ефективност на образованието, чийто резултат е свързан със създаването на единна система за оценяване
- **3.** Създаване на условия за включване на българската образователна система в анализи на качеството на образователния продукт в контекста на общите европейските изисквания.
- **4.** Изграждане на учебни програми с интегрирано съдържание.
- **5.** Осигуряване на по-голяма практическа приложимост на обучението и ориентирането му към конкретни резултати.

- **6.** Доразвиване и усъвършенстване на системата за външно и вътрешно оценяване.
- **7.** Изграждане на система за психологическо обслужване на образованието и засилване възпитателната работа.
- **8.** Изграждане на ефективна система за квалификация и кариерно развитие на педагогическите кадри.
- **9.** Подобряване качеството на професионалното образование и осигуряване на условия за по-ефективни връзки с бизнеса.
- **10.** Усъвършенстване на модела за управление на училищата
- **11.** Усъвършенстване на системата за инспектиране в образованието и подобряване на контролната дейност

- **12.** Прилагане на система от критерии за качество с академична и пазарна ориентираност.
- **13.** Усъвършенстване на системата за акредитация чрез поставяне на НАОА в конкурентна среда и създаване на възможност за извършване на акредитация от чуждестранни агенции, членуващи в ENQA или вписани в Европейския регистър на агенциите за оценяване на качеството (EQAR).
- **14.** Утвърждаване на гъвкавостта като основен организиращ принцип на висшето образование
- **15.** Подкрепа за развитието на млади учени и специализанти - докторанти, постдокторанти.
- **16.** Гарантиране на ефективното участие на България в процеса на вземане на решения на ЕС в областта на образованието
- **17.** Насърчаване на академичния обмен в рамките на международни договорености.
- **18.** Създаване на условия за развитие на дарбите при децата и младите хора чрез нов подход в политиката

- Наблюдава се трайна тенденция към спад на грамотността у нас. Например повече от 50% от петнадесетгодишните българи бележат много ниски резултати на теста по четене на PISA 2006.

Българските висши училища, от своя страна, вече са изправени пред нарастваща конкуренция на университетите в чужбина.

Съществуват реални проблеми, свързани с издаването на Европейското дипломно приложение и формалното прилагане на Европейската система за натрупване и трансфер на кредити (ECTS).

Трансфер на кредити (ECTS):
Европейската система за натрупване
и прилагане и формалното прилагане
с издаването на Европейското приложение

ЕВРОПЕЙСКИ ПРОГРАМИ

- **Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси"** – **оперативна ос 3.**
„Подобряване качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието“.

- **Програма „Коменски“**, насочена към първата фаза на образованието
- **Програма „Еразъм“**, насочена към повишаване качеството на висшето образование. Спомага изграждането на Европейското пространство за висше образование и насърчава иновативните процеси и трансфера на знания и технологии във висшето образование.
- **Програма „Леонардо да Винчи“**, която поддържа и осъществява политиката за професионално образование и обучение на страните-членки на ЕС
- **Програма „Грюндвиг“** - образование за възрастни

- Рамката обхваща и т.нар. **Хоризонтална програма**, насочена към различни области - сътрудничество на политическо ниво и иновации в областта на ученето през целия живот, популяризиране на изучаването на чужди езици, разработване на нови ИКТ, разпространение и прилагане на резултатите, постигнати от програмата или от други програми.
- В нейния състав присъства и **програмата „Жан Моне”**, замислена в подкрепа на преподаватели, изследователи, ангажирани с процеса на европейската интеграция.
- Всяка от включените програми има своите специфични цели, за постигането на които трябва да допринасят изпълняваните проекти и дейности.

РАЗВИВАНЕ НА УСЛОВИЯ И СРЕДА ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРАКТИКА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА КОНЦЕПЦИЯ ЗА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“

- Образователната концепция “Учене през целия живот” (непрекъснато образование) открива възможности пред конкретния човек за динамичен и смислен живот, за лична професионална кариера и добри перспективи.
- Динамиката на съвременната икономика налага постоянно повишаване квалификацията на хората, усвояване на нови знания и умения с цел по-голяма приспособимост към нуждите на трудовия пазар.
- Ученето през целия живот не само спомага за поддържане на висока конкурентоспособност и на потенциални възможности за осигуряване на заетост, но то е и най-добрият начин за борба със социалното отхвърляне.

РАЗВИВАНЕ НА УСЛОВИЯ И СРЕДА ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРАКТИКА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА КОНЦЕПЦИЯ ЗА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“

- Образованието и обучението за възрастни не е разпространена практика в България. Една от целите в сферата на заетостта, записана в документите от Лисабон, се отнася именно до „учене през целия живот“ и залага средното равнище на участие в такива дейности за страните - членки на ЕС до 2010 г. да достигне 12,5% от работещите възрастни хора (възрастова група 25–64 год.).
- По данни от проучване на работната сила на Евростат (2005 г.) България отчита най-слаба позиция сред страните-членки на ЕС: едва 1,3% от включените в проучването работници и служители твърдят, че са били обучавани през последните 4 седмици преди проучването.

РАЗВИВАНЕ НА УСЛОВИЯ И СРЕДА ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРАКТИКА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА КОНЦЕПЦИЯ ЗА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“

- Според Националния статистически институт за обучението на населението от 25 до 64 години през 2007 година процентът на участие на българските граждани във формите за учене през целия живот е нараснал.
- Над една трета (36,4%) от населението на възраст 25-64 г. е участвало в поне една от формите на формално и предимно на неформално обучение през периода от 12 месеца преди интервюто в края на 2007 година.
- Незначителни са различията при участието на лицата от двата пола – 37,9% за мъжете и 35,0% при жените.

РАЗВИВАНЕ НА УСЛОВИЯ И СРЕДА ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРАКТИКА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА КОНЦЕПЦИЯ ЗА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“

- Само 19,7% от тези, които са участвали в някакво формално или неформално обучение, желаят да се включат и в други подобни дейности. Останалите 80,3% от участниците не желаят да се занимават с други подобни учебни дейности.

РАЗВИВАНЕ НА УСЛОВИЯ И СРЕДА ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРАКТИКА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА КОНЦЕПЦИЯ ЗА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“

На базата на тези резултати, усилията трябва се насочат в следните посоки:

- 1). **Усъвършенстване на обучителния метод** за възрастни и включване на интерактивни форми на преподаване, като казуси от практиката и симулации;
- 2). **Нормативни облекчения** за физически и юридически лица, каквато е практиката в други европейски държави, които да стимулират ученето през целия живот и непрекъснатите усилия за повишаване на знанията и уменията;
- 3). **Обвързване** на ученето през целия живот с кариерното развитие.

